

RUH NEDİR? (2)

(...dünden devam)

Rûh da yaratılmıştır:

Bütün peygamberler, ruhların yaratılmış olduğunu söylemişlerdir. Yaratıcı, yalnız yüce Allah'tır. İsfahan hâfızı Abdullah ibn Münde, rûh hakkındaki görüşleri şöyle sıra-lamıştır:

1. Ehl-i sünnete göre ruhların hepsi yaratılmıştır. Çünkü Peygamber (s.a.v.): *“Ruhlar cünûd-i mücennede* *dir (böl*
ük bölüktür)
; birbirinden hoşlananlar kaynaşır, hoşlanmayanlar ayrılırlar”
(Buhârî, Enbiyâ: 2; Müslim, Birr: 159, 160, ...) buyurmuştur.
Cünûd-i mücennede
ancak yaratılmış olur.

2. Bazılarına göre Allah, ruhun hakikatini gizlemiştir. Rûh Allah'ın emrindendir. Yaratılıp yaratılmadığını bilmek mümkün değildir.

3. Bazılarına göre rûh, Allah'ın nurlarından bir nûr ve hayâtından bir hayâtıdır.”

İbn Kayyim el-Cevziyye'ye göre insan ruhlarının yaratılmış olduğu hususunda Müslümanlar arasında oybirliği vardır. Yüce Allah, her şeyin yaratıcısıdır. Genel olan *şey*
sözcüğüne rûh da dahildir. O halde Allah, ruhun da yaratıcısıdır. Allah veya Allah'ın sıfatı olmayan rûh da melekler ve cinler gibi yaratılmıştır.

İnsan Ruhunun dereceleri:

Ruhun madde ile birleşmesi sonunda meydana gelen derecelenmenin ilk kademesine nefis adı verilir. İlk mutasavvıflar, insan ruhuna beş tekâmül aşaması tanımışlardır. Bunlar aşağıdan yukarıya: tab'

, nefis

, kal

b, sır

, ruh

'tur. Kuşeyrî, sırrı ruhun üstüne koyar.

Hakikatte nefis de rûh demektir. Fakat mutasavvıflar, nefis deyince ruhun alt kademesini anlarlar. Üste doğru gidilince nefis sâfiyyet kazanır. Bunun için mutasavvıflar, nefsi (ruhu) derecelere ayırmışlar, her dereceyi sülûkte bir makam saymışlardır. Ancak bu ayırım da ufak tefek farklar gösterir. Sülemî, nefsi üçe ayırmıştır: Nefs-i emmâre, nefis-i levvâme, nefis-i mutmainne

(Sülemî, Kitâbu 'Uyûbi'n-nefsi ve mudâvâtuhâ, Köprülü Ktp. No. 1603, vrk. 192a). Üçü de Kur'ân

-ı Kerîm'de geçer:

“

Muhakkak ki nefis, kötülüğü emredicidir”

(Yûsuf: 53/53), “

Yoo, kınayan nefse and içirim”

(Kiyâmet: 31/2),

“Ey huzûra eren nefis!”

(Fecr: 10/27)

Mutasavvıflara göre *nefs-i levvâme*, *nefs-i emmâre* ile *nefs-i mutmainne* arasındadır. *Nefs-i emmâre*, beden doğasına hissî lezzet ve şehvetleri emreden; kalbi süflî tarafa çeken nefistir. Yani insan

bedeniyle karışmış olan, maddeye hayât veren, maddenin tesirinde olan nefistir. Nefs deyince bu anlaşılır. Bu, şirk kaynağıdır.

Nefs-i levvâme

,
gaflet uykusundan uyandığı oranda kalb nuruyla aydınlanan nefistir. Karanlık do-ğası gereği kendisinden bir kötülük çıkınca kendisini kınar ve kendisinden nefret eder.

Nefs-i mutmainne

ise kalb nuruyla tamamen aydınlanmış, kötü sıfatlardan kurtulup yüce ahlâk ile huylanmış olan nefistir (Âlûsî, Rûhu'l-ma'ânî: 2/230).

(devamı yarın..)